

**องค์การธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)
สามารถแก้ปมปัญหาความขัดแย้งทางเศรษฐศาสตร์ของไทยได้อย่างไร
How Social Enterprise Is Able to Resolve
Thai Economic Dilemmas.**

นพดล เหลืองภิรมย์ *
Nophadon Luangpirom

บทคัดย่อ

องค์การธุรกิจเพื่อสังคมเป็นองค์การที่ขับเคลื่อนด้วยภารกิจโดยอาศัยกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคม วัตถุประสงค์สำคัญขององค์การธุรกิจเพื่อสังคมเหมือนองค์การทางธุรกิจทั่ว ๆ ไป คือการมุ่งสร้างกำไร แต่องค์การธุรกิจเพื่อสังคมเลือกที่จะใช้กำไรที่เกิดขึ้นในการสร้างผลกระทบเชิงบวกทางสังคมมากกว่าจะเป็นการเพิ่มมูลค่าหุ้นของผู้ถือหุ้น ตัวอย่างเช่น โดยการจ้างบุคคลากรจากกลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาส หรือการสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทุนจากธนาคารกระแสหลัก องค์การธุรกิจเพื่อสังคมเปรียบเสมือนพาหนะในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนละเลยประเด็นนี้ นำไปสู่ความล้มเหลวของระบบตลาด องค์การภาคเอกชนต้องการแสวงหากำไรสูงสุดเพื่อเพิ่มมูลค่าหุ้นของผู้ถือหุ้น โดยการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากสังคมโดยที่ไม่สร้างผลกระทบเชิงบวกใด ๆ เลยแก่สังคมที่ตนเองอยู่ ในขณะที่องค์การภาครัฐก็มุ่งที่จะปฏิบัติภารกิจและส่วนมากไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพขององค์การ ในที่สุดองค์การภาครัฐส่วนใหญ่ตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ องค์การภาครัฐไม่เพียงแต่ไม่ปรับตัวแล้วยังมีโอกาสน้อยมากที่สร้างผลกระทบเชิงบวกแก่สังคม องค์การธุรกิจเพื่อสังคมจึงเสนอตัวเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้กับสังคมในการแก้ปัญหาเรื้อรังของสังคมที่ทั้งองค์การภาครัฐและเอกชนละเลย

* lecturer, Silpakorn University

หรือไม่สามารถแก้ปัญหาสังคมเหล่านี้ได้ องค์การธุรกิจเพื่อสังคมก่อตั้งด้วยทุนทางสังคมมากกว่าทุนทางการเงิน ผู้นำองค์การธุรกิจเพื่อสังคมส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในองค์การภาคเอกชน ที่เห็นช่องว่างและจุดอ่อนของระบบการตลาดที่เป็นอยู่ที่ได้สร้างปัญหาเรื้อรังให้กับสังคมมายาวนาน ผู้นำองค์การธุรกิจเพื่อสังคมเหล่านี้จึงอุทิศตนอย่างเต็มที่เพื่อที่จะแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนนี้

งานเขียนชิ้นนี้ นำเสนอว่าทุนทางสังคมที่เข้มแข็งและองค์การธุรกิจเพื่อสังคมสามารถที่จะแก้ปัญหาก็ที่สลับซับซ้อนนี้ได้ สามารถที่จะฟื้นฟูระบบการตลาดกลับสู่สมดุลและสามารถรับใช้ระบบเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : องค์การธุรกิจเพื่อสังคม ทุนทางสังคม

Abstract

Social enterprise is a social mission-driven organization which applies market-based strategies for achieving social purpose. The main purpose of social enterprise is to generate profit, like an ordinary business organization. However, rather than maximizing shareholder value, the social enterprise chooses to generate profit to leverage positive social impacts through its operation by, for example, employing individuals from disadvantage backgrounds or lending to micro-businesses that have difficulty accessing investment funds from mainstream banks. Social enterprise is a vehicle for social change which both private and public organizations is neglect leading to market system failure. The aim of private organization is to maximize shareholder value or to be profit oriented. They absorb the economic surplus from the social system without creating any positive social impact for society. Public organizations are purely mission oriented and most of them are inefficient and finally will become helplessness organization.

Public organizations are not only static but also less likely to create positive social impacts. Social enterprise is proposed to be an alternative organization in terms of resolving the vicious cycle of both public and private organizations. Social enterprises are established via social capital rather than financial capital, and most of the social enterprise leaders are former successful leaders in private organizations. They see loopholes in the existing market system and devote themselves to solving these complex problems.

This paper demonstrates how strong social capital and social enterprise are able to resolve these complex dilemmas, bring the market system back to balance, and truly serve the economy and the social system.

Keywords: social enterprise, social capital

ความเป็นมา และแนวคิด

องค์การธุรกิจเพื่อสังคม(Social enterprise) เป็นองค์การทางธุรกิจรูปแบบค่อนข้างใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่ง ที่เหมือนกับองค์การธุรกิจทั่ว ๆ ไป ที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม อาทิ การแสวงหาผลกำไรสูงสุด ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อความอยู่รอดขององค์การ โดยผ่านกลไกในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า ผู้บริโภคหรือผู้รับบริการ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม องค์การธุรกิจเพื่อสังคมเหล่านี้มีแนวคิดที่น่าสนใจ อาทิ การไม่นำผลกำไร ไปสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและผู้ถือหุ้น แต่กลับนำกำไรที่ได้ไปลงทุน ในธุรกิจที่ส่งจะผลกระทบต่อคุณภาพและการพัฒนาสังคมที่ดีขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ กัน ตัวอย่างเช่น การจ้างงานผู้ด้อยโอกาส โดยไม่ละเลยที่จะพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้สามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม โดยอาศัยความสามารถและความเป็นผู้นำของผู้บริหารขององค์การในการพัฒนากลุ่มผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ ให้สามารถยกระดับขีดความสามารถให้อยู่ในระดับที่สามารถแข่งขันได้อย่างเต็มภาคภูมิ องค์การธุรกิจเพื่อสังคมจึงไม่วัดผลประกอบการใน

รูปแบบที่เป็นตัวเงินเท่านั้น (Economic return) แต่จะวัดผลประกอบการในรูปของผลตอบแทนทางสังคม (Social return) ที่สามารถประเมินได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงินและผลกระทบต่อสังคมอย่างชัดเจน องค์การธุรกิจเพื่อสังคมจึงไม่ใช่องค์การการกุศล ที่ต้องพึ่งพิงเงินจากการบริจาค แต่เป็นองค์การธุรกิจที่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน สามารถยืนบนขาทั้งสองขาของตนเองได้อย่างมั่นคง และมีความสามารถในการพัฒนาและเติบโตได้เช่นเดียวกับองค์การธุรกิจเอกชนทั่วไปที่อยู่ในกระแสของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างมีศักดิ์ศรี องค์การธุรกิจเพื่อสังคมส่วนใหญ่มีจุดเริ่มมาจากความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคมโดยรวมโดยไม่หวังพึ่งภาครัฐ

ผู้ก่อตั้งองค์การธุรกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) ไม่จำเป็นต้องมีทุนทางการเงินมากมาย มหาศาล แต่มี **ทุนทางสังคม** ที่เข้มแข็งที่จะสามารถระดมทุนจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในรูปแบบ กองทุนที่มีความเสี่ยง (Venture Capital) จากผู้ถือหุ้นที่ศรัทธา สามารถมองเห็นโอกาสความสำเร็จ ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน และเชื่อมั่นในอุดมการณ์ขององค์การธุรกิจเพื่อสังคม ความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่พบว่า ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่สามารถแก้ปัญหาและขับเคลื่อน ระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสบความล้มเหลวในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบในการพัฒนา เศรษฐกิจ การเมือง อย่างที่แยกกันไม่ออก เมื่อพิจารณาในภาพรวมกลไกในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ส่งผลให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ องค์การที่ไม่แสวงหากำไร (Nongovernmental organization) และภาคเอกชน ไม่สามารถพัฒนา ระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบให้การพัฒนา เศรษฐกิจ การเมือง เป็นไปด้วยความยากลำบาก อาทิ ปัญหาคนที่อยู่ในวัยทำงานถูกปล่อยปละละเลยจากภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้คนที่อยู่ในวัยทำงานกลุ่มนี้ไม่ได้รับการพัฒนา ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เกิดปัญหาสังคม อาทิ การรวมกลุ่มกันขับมอเตอร์ไซด์ป่วนเมืองในยามค่ำคืนตามท้องถนน ทั้งในตัวเมืองในต่างจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร แพ้ชนปาหิ่นใส่กระຈກຣຸດ ที่สร้างความไม่เชื่อมั่น ในการรักษาความปลอดภัยในระดับชาติ

ผู้ก่อตั้งองค์การธุรกิจเพื่อสังคม และแนวร่วม อาจจะเรียกรวมๆว่า ผู้ประกอบการองค์การธุรกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) มักเป็นกลุ่มนักธุรกิจ ผู้บริหาร ที่ประสบความสำเร็จ

สูงในวงการธุรกิจภาคเอกชน ที่มีประสบการณ์และเห็นจุดอ่อนและความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ทั้งภาครัฐ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (Nongovernmental organization) และภาคเอกชน ไม่สามารถแก้ปัญหา โครงสร้างระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำเสนอแนวคิดองค์การธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ จึงเป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่ง ในปัจจุบันมีงานวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จขององค์การธุรกิจเพื่อสังคมเผยแพร่้อยมา

องค์การธุรกิจเพื่อสังคม และ การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

ในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่เป็นแนวหน้าในทางงานวิชาการ ได้มีการเปิดการเรียนการสอนและเปิดศูนย์ศึกษาด้านการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมมานานแล้ว อาทิ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) วิทยาลัยธุรกิจของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard Business School) มีโปรแกรม Social Enterprise Initiative ซึ่งไม่เพียงแต่เปิดการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการเพื่อสังคมเท่านั้น แต่ยังมุ่งสร้างค่านิยมให้แก่บุคคลหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ให้มีค่านิยมการทำธุรกิจเพื่อสังคมร่วมด้วย ไม่เพียงแค่การแสวงหาผลกำไรสูงสุดเป็นหลัก มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia University) วิทยาลัยธุรกิจของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia Business School) มีโปรแกรม Social Enterprise Program นักศึกษาที่เข้ามาเรียนโปรแกรมนี้ จะได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจในหลายประเภทที่สามารถสนับสนุนงานด้านการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเยล (Yale University) วิทยาลัยการบริหารของมหาวิทยาลัยเยล (Yale School of Management) มีโปรแกรม Program on Social Enterprise (PSE) ที่ให้การสนับสนุนข้อมูลเพื่อการศึกษาให้แก่ นักศึกษา องค์กรภาครัฐ หรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรซึ่งสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการทำธุรกิจและสังคม โดยนักศึกษาที่เข้ามาเรียนต้องรับการฝึกฝนการเป็นนักธุรกิจ สามารถเขียนแผนธุรกิจ โดยที่ธุรกิจนั้น ๆ ต้องไม่ใช่ธุรกิจที่มีส่วนทำลายสังคม เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ธุรกิจที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ มากกว่านั้น ต้องเป็นแผนธุรกิจที่มีเป้าหมายหลักเพื่อนำกำไรที่ได้รับมาสนับสนุนงานเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคม และธุรกิจนั้นสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่องและเติบโตมีกำไรเหมือนองค์กรธุรกิจทั่วไป นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยที่เปิดศูนย์หรือสถาบัน

เกี่ยวกับผู้ประกอบการทางสังคม อาทิ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (University of Oxford) มี Centre for Social Entrepreneurship ภายในศูนย์นี้จะมีทั้งทฤษฎีและการวิจัย เพื่อสนับสนุนแนวคิดของผู้ประกอบการเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยดุก (Duke University) มี Center for the Advancement of Social Entrepreneurship (CASE) ซึ่งเป็นศูนย์ที่ให้ความรู้แก่ผู้ที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม และให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่นักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยซีเอเทิล (Seattle University) มี Center for Nonprofit and Social Enterprise Management โดยศูนย์นี้มีการจัดกิจกรรม ปลุกฝังค่านิยมผู้ประกอบการเพื่อสังคมให้แก่คนในสังคม และสนับสนุนผู้นำที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม วิทยาลัยโรเบิร์ตส์ เวสลีย์ (Roberts Wesleyan College) มี Institute for Social Entrepreneurship สถาบันนี้จะมีการจัดสัมมนา ประชุมระดมความคิดเห็น และให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการทางสังคม ทั้งในสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก อีกทั้งมีการจัดทำหนังสือหรือเอกสาร เกี่ยวกับผู้ประกอบการทางสังคมจำนวนมาก มหาวิทยาลัยเพซ (Pace University) มีศูนย์ (Helene & Grant Wilson Center for Social Entrepreneurship) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางบริหารจัดการให้มหาวิทยาลัยและกลุ่มประชาคมที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมที่ไม่แสวงหาผลกำไร รวมถึงองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ต้องการเพิ่มศักยภาพตนเองในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม **องค์กรธุรกิจเพื่อสังคม (Social enterprise)** เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ ที่มีการศึกษาและวิจัยค่อนข้างน้อย บริษัท Social capital partner ในประเทศแคนาดา จัดได้ว่า เป็นตัวแบบ องค์กรธุรกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) ที่สามารถเป็นต้นแบบที่ดี ทั้งเพื่อการศึกษาและการวิจัยต่อไป

สำหรับประเทศไทย ยังไม่มีการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปแบบ มีแต่การสอนในระดับปริญญาโท เป็นวิชาเลือกในภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร การศึกษาและวิจัยค่อนข้างน้อยไม่มีการตีพิมพ์ มีแต่เพียงบทความที่อยู่ตาม Website เช่น <http://www.kriengsak.com> เป็นต้น

องค์กรธุรกิจเพื่อสังคม และการแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง แบบองค์รวม

ผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) เชื่อว่าน่าจะเป็นทางออกใหม่ทางหนึ่งในการแก้ปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองในปัจจุบัน เนื่องจากลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมนั้น เป็นการประสานระหว่างความคล่องตัว ความมีประสิทธิภาพและความสามารถ

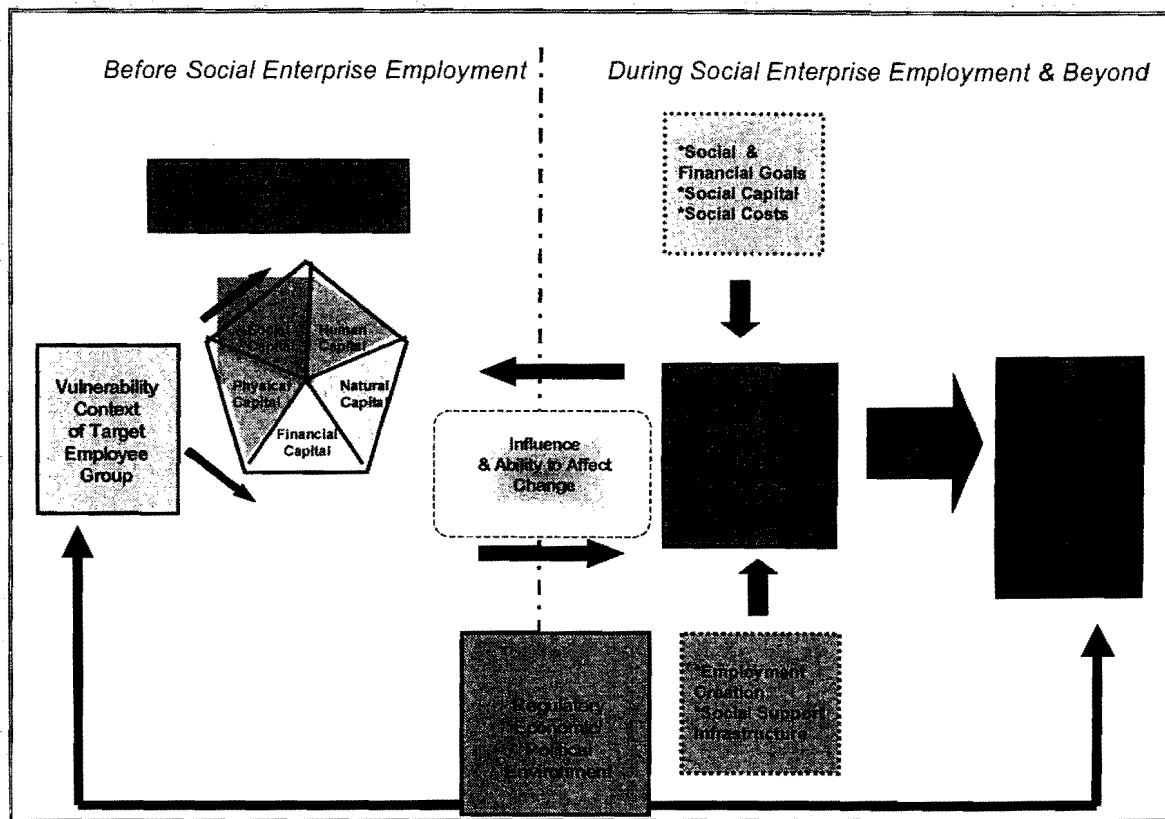
ในการสร้างนวัตกรรมแบบผู้ประกอบการ ร่วมกับควมมีจิตสำนึกต่อสังคมแบบนักพัฒนาสังคมไว้ด้วยกัน ด้วยเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง โดยทั่วไปเรามักจะพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่นั้น มีจิตวิญญาณ และความมุ่งมั่นในการสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างคุณค่าให้กับสินค้า บริการ ตลอดจนไปถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวม ผู้ประกอบการเพื่อสังคมก็เช่นเดียวกันมีเป้าหมายในการสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการ ในระบบเศรษฐกิจการเมือง มูลค่าและคุณค่าที่เพิ่มขึ้นนี้เรียกว่ามูลค่าส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Economic surplus) หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผลกำไรจากการประกอบการ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมไม่มีวัตถุประสงค์ในการนำกำไรเหล่านั้นไปเพิ่มมูลค่าหุ้นหรือสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและพวกพ้อง แต่กลับมีเจตนารมณ์ที่แรงกล้าในการนำกำไรเหล่านั้นไปเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม **ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเชื่อว่า สังคมที่เข้มแข็งจะส่งผลในเกิดการพัฒนามีความสมดุลอย่างแท้จริง** ซึ่งนับได้ว่าเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่งในการแก้ปัญหา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองในปัจจุบัน และเป็นหนทางหนึ่งในการก้าวไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบันทั่วโลก

ประการที่สอง คุณสมบัติของผู้ประกอบการที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ คุณสมบัตินี้เองที่ช่วยให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมสามารถแข่งขันได้กับทั้ง ภาคเอกชน และภาครัฐ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคม สามารถยืนหยัดอยู่ได้ในระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมได้โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือ การบริจาคจากสังคมหรือองค์กรการกุศลต่าง ๆ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมักจะมาจากผู้บริหารภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจในอดีต มีความชำนาญและมีประสบการณ์ในเชิงธุรกิจสูง ในการแสวงหากำไรจากการดำเนินธุรกิจในระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ **ความสามารถวางแผนกลยุทธ์และความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ** สามารถนำผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจไปใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม และ สร้างผลกระทบทางสังคม (Social impact) ในเชิงบวก ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเชื่อว่าโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็ง เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างยั่งยืน

ประการที่สาม การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีความสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกจากกันได้ ความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจ อาจมีรากฐานมาจากโครงสร้างทางสังคม การเมืองที่เข้มแข็ง ในขณะที่เดียวกัน ความสำเร็จของการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมอาจมีรากฐานมาจากความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมแต่เพียงอย่างเดียว ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองอาจมาจากการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็ง ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ในแนวทางประชาธิปไตย ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (Democratic participation) จึงน่าจะเป็นทางออกทางหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองที่เข้มแข็ง **ซึ่งจะเป็นไปไม่ได้เลย ถ้าไม่มีการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็งและเหมาะสม** ผู้ประกอบการเพื่อสังคมจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยที่ไม่ละเลยการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองในระบบเศรษฐกิจการเมืองต่าง ๆ ในปัจจุบันที่มีให้เห็นในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ประการสุดท้าย การที่ภาครัฐมุ่งที่จะดำเนินการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความสำเร็จตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารภาครัฐ ทั้งในด้านประสิทธิภาพและงบประมาณ ทำให้การบริการภาครัฐ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ในขณะที่เดียวกันภาคเอกชนที่มุ่งหวังกำไรสูงสุด ได้สร้างปัญหาทางสังคมสั่งสมมาต่อเนื่องยาวนาน การสั่งสมความมั่งคั่งให้กับตนเองและพวกพ้อง ได้สร้างปัญหาทางสังคมที่สลับซับซ้อน ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางสังคม เกินความสามารถภาครัฐที่จะเยียวยา อาทิ สังคมคนด้อยโอกาส คนว่างงานที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถเข้าสู่ระบบการทำงานในระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยมได้ ในขณะที่เดียวกันภาคเอกชนไม่สามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ หรือประสบปัญหาในการพัฒนาศักยภาพของแรงงานที่ด้อยฝีมือเหล่านี้ ภาครัฐและภาคเอกชนไม่สามารถแก้ปัญหสามเหล้าได้ เกิดปัญหาในระดับชาติ ส่งผลให้ประเทศที่มีปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุล ไม่สามารถพัฒนาประเทศต่อไปได้

รูปที่ 1 ตัวอย่างการวางกลยุทธ์ของ บริษัท Social capital partner ในประเทศแคนาดา
ที่มา <http://www.socialcapitalpartners.com>

รูปที่ 1 เป็นตัวอย่างการวางกลยุทธ์ของ บริษัท Social capital partner ในประเทศแคนาดา ในการดำเนินธุรกิจ ในลักษณะของ องค์การธุรกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) บริษัท Social capital partner เป็นองค์การเอกชนที่จัดตั้งโดยการระดมทุนในลักษณะของที่เป็น Venture Capital ในรูปแบบบริษัทเอกชนที่มุ่งลงทุนที่ทำธุรกิจใ้องค์การเอกชนต่างๆ เพื่อแสวงหากำไรสูงสุด กำไรที่จะนำไปลงทุนต่อในกิจการขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่เพื่อฟื้นฟู และยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ผลตอบแทนวัดอยู่ในรูปผลตอบแทนทางสังคม (Social return) ในรูปแบบเป็นตัวเงิน ที่สามารถคำนวณได้ และอธิบายให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจนและมีระบบสามารถตรวจสอบได้ การวางกลยุทธ์ของ บริษัท Social capital partner ต้องการที่จะสร้างเสริมความมั่นคงให้กับกลุ่มลูกจ้างเป้าหมายที่ด้อยโอกาสทางสังคม ให้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมั่นคงตลอดไป

ประเทศไทยในขณะนี้ องค์การธุรกิจเพื่อสังคมยังไม่ได้การสนับสนุน ไม่มีกฎหมายรองรับประชาชนส่วนใหญ่ ไม่สามารถแยกความแตกต่าง ระหว่างองค์การขนาดใหญ่ เช่น บริษัท ปตท.จำกัด(มหาชน) ที่มีกิจกรรม Corporate social responsibility (CSR) กับ องค์การธุรกิจเพื่อสังคม และยิ่งไปกว่านั้น องค์การธุรกิจเพื่อสังคม ที่มีปรัชญาในการดำเนินธุรกิจ ที่ไม่นำผลกำไรไปสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและผู้ถือหุ้น ส่วนใหญ่ก่อตั้งในรูปแบบมูลนิธิ อาทิ มูลนิธิโรงเรียนมัธยมลำปลายมาศพัฒนา ซึ่งมี นายมิชัย วีระไวทยะ เป็นประธานกรรมการมูลนิธิ ได้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมลำปลายมาศพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเพื่อให้นักเรียนชนบทได้เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน โดยได้เปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนตั้งอยู่ที่ เลขที่ 186 หมู่ 13 ต.โคกกลาง อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ มูลนิธิโรงเรียนมัธยมลำปลายมาศพัฒนาจัดได้ว่าเป็นองค์การธุรกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินการในรูปแบบมูลนิธิ ซึ่งในมุมมองนี้อาจจะมองได้ว่าเป็น NGOs (มาจากคำย่อว่า Non Governmental Organizations แปลตรงตัว คือ องค์การที่ไม่ใช้องค์กรของรัฐ ในต่างประเทศมักเรียกว่า “องค์กรที่ทำงานโดยไม่แสวงหากำไร” หรือ “องค์กรอาสาสมัครเอกชน”) แต่ลึกซึ้งกว่านั้น มูลนิธิโรงเรียนมัธยมลำปลายมาศพัฒนา ที่มีปรัชญาในการดำเนินการเหมือนกับองค์การธุรกิจเพื่อสังคมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนชนบทได้เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ เช่นเดียวกับนักเรียนในเมืองใหญ่ เป็นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศเป็นรูปธรรมได้ ในขณะที่องค์การภาครัฐและภาคเอกชนแทบไม่มีโอกาสที่จะแก้ปัญหานี้ได้เลย กลับจะยิ่งซ้ำเติมแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศเพิ่มขึ้น ไม่มีทางออกที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ อยู่ในสภาพที่เรียกว่า “helplessness”

สำหรับประเทศไทย องค์การธุรกิจเพื่อสังคม จัดได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ แม้แต่นักวิชาการในมหาวิทยาลัยยังเข้าใจสับสนระหว่างองค์การขนาดใหญ่ เช่น บริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด(มหาชน) ที่มีกิจกรรม Corporate social responsibility (CSR) กับ องค์การธุรกิจเพื่อสังคม การดำเนินธุรกิจตามปกติขององค์การธุรกิจเพื่อสังคมนั้นแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับองค์การขนาดใหญ่ทั้งในประเด็นปรัชญาพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ในการดำเนินการขององค์การขนาดใหญ่ที่มีกิจกรรม corporate social responsibility เหล่านี้ องค์การขนาดใหญ่ที่มีกิจกรรม corporate social responsibility ต้องการเพียงเพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีทางสังคมในสายตาประชาชน แต่ยังไม่แสวงหา

กำไรสูงสุด เพื่อไปสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและผู้ถือหุ้น มิได้มีปรัชญาในการดำเนินธุรกิจ เพื่อการแก้ปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนอย่างแท้จริง องค์การธุรกิจเพื่อสังคมมีปรัชญาในการดำเนินธุรกิจที่ไม่นำผลกำไรไปสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองและผู้ถือหุ้น แต่นำกำไรที่ได้ไปลงทุนเพื่อสร้างธุรกิจที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพและการพัฒนาสังคมที่ดีขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ กัน ตัวอย่างเช่น การลงทุนเพื่อสร้างธุรกิจ โดยการจ้างงานผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าถึงการจ้างงานตามปกติได้ และไม่ละเลยที่จะพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้สามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เป็นการแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน ทุนทางสังคมที่เข้มแข็งและองค์การธุรกิจเพื่อสังคม สามารถที่จะแก้ปัญหามันที่สลับซับซ้อนนี้ได้ สามารถที่จะฟื้นฟูระบบการตลาดกลับสู่สมดุล และสามารถรับใช้ระบบเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างแท้จริง

องค์การธุรกิจเพื่อสังคม (Social enterprise) โดยผู้ประกอบการเพื่อสังคม เป็นทางออกทางหนึ่ง ที่ควรได้รับการนำเสนอเพื่อการแก้ปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง เพื่อเป็นการอุดช่องว่างในการพัฒนาสังคม ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

References

- Abramovits, M. (1986). Catching up, forging Ahead, and Falling Behind. *Journal of Economics History*, 45(2), 385 – 406.
- Arnold, E., Bell, M., Bessant, J., & Brimble, P. (2000). Enhancing policy and institutional support for industrial technology development in Thailand. *Technopolis*, 2, 1-4.
- Burt, R. S. (2000). *The network structure of social capital*. University of Chicago.
- Burt R. S. (2005). *Brokerage and closure, An introduction to social capital*. Oxford University Press.
- Coleman J. (1988). Social capital in the creation of Human capital. *American Journal of Sociology* 94 (suppl): S95 - S120.
- Fukuyama (1995). *Trust, the social virtues and the creation of prosperity*. New York Freepress.
- Hanifan L.J. (1916). The rural school community center. *The American Academy of political and Social Sciences*, 67, 130 - 138.
- <http://www.socialcapitalpartners.com> retrieved date August 12, 2010
- <http://www.kriengsak.com> retrieved date August 12, 2010
- Kim, Linsu (1997). *Immitation to innovation*. Harvard Press, MA.
- Maskell P. (2001). *Social capital, Innovation and competitiveness, working paper*. Copenhagen Business School (CBS).
- Micheal Woolcock and Deepa Narayan (2000). *World Bank research observer*. vol. 15 (2), 2000.